

Okruh 14: OCHRANA ZVÍŘAT PROTI TÝRÁNÍ – OBECNÁ (HOSPODÁŘSKÁ, ZÁJMOVÁ, DREŽÍROVANÁ, HANDICAPOVANÁ, POKUSNÁ ZVÍŘATA, OCHRANA ZVÍŘAT PŘI PŘEPRAVĚ A PORÁŽENÍ)

Úvod

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání v platném znění (dále jen „zákon č. 246/1992 Sb.“) odkazuje na několik prováděcích právních předpisů (vyhlášek), které jej rozvíjejí a upřesňují. Ve vyhláškách nejsou uvedeny žádné sankce za nesplnění povinností z nich vyplývajících, neboť sankce za nesplnění povinností z vyhlášek jsou uloženy dle zákona, ze kterého vyhláška vychází. Tedy pokud je prováděcím právním předpisem k zákonu č. 246/1992 Sb. vyhláška č. 114/2010 Sb., o ochraně handicapovaných zvířat při chovu, a dojde k porušení některé povinnosti z této vyhlášky, sankce se budou řídit zákonem č. 246/1992 Sb. nikoli jiným zákonem, např. zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Postupně probereme klíčové povinnosti vyplývající ze zákona č. 246/1992 Sb. a prováděcích vyhlášek, avšak v rozsahu této kapitoly nelze vypsát veškeré povinnosti.

Navzdory tomu, že jsou zákon a vyhlášky podrobné, co se týče různých povinností souvisejících s chovem a péčí o zvířata, rozhodně nepostihují celou problematiku zajištění pohody zvířat. Požadavky v nich uvedené jsou však právně vymahatelné. Je na každém chovateli, aby chovaným zvířatům zajistil co nejlepší podmínky chovu, neboť jen spokojená a zdravá zvířata vedoucí plnohodnotný život mohou naplnit požadavky chovatelů.

Ochrana hospodářských zvířat

Ochranou hospodářských zvířat (dále jen „HZ“) se zabývá § 9 - § 12c zákona č. 246/1992 Sb., dle tohoto zákona je HZ každé zvíře chované pro produkci živočišných produktů, popřípadě pro další hospodářské nebo podnikatelské účely.

§ 9 uvádí, co je při chovu HZ zakázáno. Je zakázáno chovat zvíře v izolaci, pokud mu to působí utrpení (např. diskutabilní chov jediné ovce). HZ musí být chována ve skupinách vhodné velikosti a skladby, musí mít zajištěn dostatečný bezpečný prostor, v dostatečném množství krmení a vodu. HZ nesmí být chována trvale ve tmě, ale také ne v nepřetržitém umělém osvětlení. Postupy a způsoby plemnitby (rozmnožování), které zvířeti způsobují utrpení nebo zranění, jsou zakázány. Stejně tak je zakázáno chovat k hospodářským účelům zvířata, u nichž lze v dalších generacích očekávat škodlivé účinky na jejich zdraví a pohodu. Využití HZ při nátlakových akcích (např. demonstrace) je zakázáno, výjimkou jsou veřejná vystoupení nebo použití zvířete k plnění úkolů ozbrojených sil, bezpečnostních sborů nebo obecní policií.

§ 10 uvádí, že pokud k utrpení nebo poškození zvířat dochází v důsledku nevhodné technologie, musí chovatel tuto technologii upravit nebo změnit, např. špatně seřazené dojící zařízení.

Dle § 10a musí být všechna HZ dovážena do České republiky ze zemí mimo Evropskou unii (tzv. třetí země) doprovázena osvědčením, které potvrzuje, že se zvířaty bylo zacházeno způsobem rovnocenným jako v České republice. Toto potvrzení musí být vystaveno státem pověřeným veterinárním lékařem nebo úředním veterinárním lékařem země původu. V rámci Evropské unie to není nutné, neboť minimální požadavky na ochranu zvířat jsou v členských státech shodné.

Intenzivní chovy jsou chovy, ve kterých životy zvířat závisí na různé technice a jejím dobrém stavu. Dle § 11 je chovatel povinen nejméně 1x denně provádět prohlídku HZ i technologie a v nejkratší možné době odstranit jakoukoli závadu. Pokud by např. v hale s výkrmovými prasaty došlo k výpadku vzduchotechniky, bez okamžitého řešení situace by se zvířata zadusila. Intenzivní chovy jsou opatřeny poplašnými systémy, které při jakémkoli

výpadku informují několik pracovníků, kteří situaci řeší, a náhradními zdroji elektrické energie s dostatečným výkonem (většinou různé dieselaagregáty).

Chovatel HZ musí v souladu s § 12 zajistit zvířata proti úniku (např. dostatečným hrazením na pastvě), musí mít k dispozici nástroje a pomůcky pro poskytnutí první pomoci, včetně nástrojů pro omráčení a vykrvení zvířete, pomoci při porodu (porodní provázky, se záznamy o čištění a dezinfekci), vyprošťovací náčiní, zařízení pro nakládku a vykládku zvířat.

Obsah § 12 se dá shrnout jako obecné požadavky na dobré ustájovací podmínky a pomůcky. § 12b uvádí povinnost chovatele podávat HZ vhodné krmivo v dostatečném množství, stejně tak zajištění přístupu k dostatečnému množství vody vhodné kvality. Zvířatům se podává zdravotně nezávadná napájecí voda, není nutné podávat jim pitnou vodu.

§ 12c uvádí, že HZ musí být chována dle stanovených minimálních standardů, které jsou stanoveny prováděcím právním předpisem. Tímto prováděcím právním předpisem je vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat v platném znění (dále jen „vyhláška č. 208/2004 Sb.“). Vyhláška uvádí obecné požadavky týkající se všech HZ a dále obsahuje paragrafy věnované určitým druhům HZ. V § 1b obsahuje minimální standardy pro zařízení, kde jsou chována HZ, všechny stáje musí zajišťovat vhodné prostředí pro chovaná zvířata, blíže jsou specifikovány požadavky na podlahy, rampy, lávky, můstky i koryta a žlaby. Je uváděna nutnost přítomnosti prostoru, který lze vyčlenit pro HZ vyžadující mimořádnou péči, poraněné, nemocné nebo podezřelé nákazy, v chovech prasat se běžně nacházejí tzv. izolační kotce, ve velkochovech drůbeže se tyto prostory kvůli jinému konceptu chovu takřka nevyskytují (zvířata se zde neléčí). Součástí vyhlášky jsou přílohy č. 1 až 3, ve kterých jsou uvedeny požadavky pro velikost a další požadavky na ustájovací prostory pro skot, prasata a koně.

§ 1c stanovuje obecné požadavky na chov HZ. HZ musí být od narození navykána na přítomnost člověka, základní chovatelské úkony a pomůcky. Chovatel musí věnovat více pozornosti rizikovým skupinám zvířat, jako jsou březí samice, samice po porodu, kojící samice, mláďata. Celoroční pastevní ustájení lze provádět pouze u zvířat navyklých na tento způsob chovu, nelze přemístit zvířata zvyklá na život ve stáji celodenně na pastvu během zimy. Chovatel musí zajistit zvířatům ve výběžích přístupné zdroje vody i v zimním období, využívají se různé vyhřívané systémy, ale během silných zim bývá voda doplňována několikrát denně ručně. Žádná HZ nelze využívat pro zápasy, nasedat lze pouze na koně, osly a jejich křížence, žádná jiná zvířata nesmí být využívána jako jízdní. HZ nesmí být omezován pohyb připevňováním závaží nebo jejich svazováním, ať už k sobě navzájem nebo svazováním různých částí těla.

§ 2 vyhlášky č. 208/2004 Sb., se zabývá minimálními standardy pro ochranu skotu. Jako tele je označován skot do věku 6 měsíců. Telata musí být po porodu ošetřena a do 6 hodin do narození jim musí být podáno mlezivo. Telata nesmí být uvazována (telata ve stádě mohou být uvazována max. na 1 hodinu během krmení), nesmí jim být nasazován náhubek. Telata musí být krmena nejméně 2x denně a při horkém počasí a nemocným telatům musí být zajištěn nepřetržitý přístup k čerstvé vodě. Potrava pro telata musí obsahovat dostatek železa, všem telatům starším 2 týdnů musí být předkládána potrava obsahující vlákninu (problém u tzv. mléčných telat, kterým je předkládána vláknina minimálně a jsou krmena mléčnými náhražkami pro zachování svaloviny odpovídající kvalitě telecího masa). Telata musí být ustájena v dostatečně velkém individuálním kotci, ve kterém je jim umožněn přímý hmatový i vizuální kontakt s ostatními telaty. Přímý hmatový kontakt sice zvyšuje riziko šíření infekčních onemocnění, ale je nutný pro zachování jejich welfare a pro správný vývoj. Není nutné, aby byl kontakt mezi všemi telaty ustájenými vedle sebe v individuálních budkách, dostačující je možnost kontaktu s jedním teletem, čímž dojde ke snížení infekčního tlaku, oproti budkám srovnaným v jedné řadě, kde snadno dochází k přenosu infekčních agens skrze vzájemné olizování. V individuálních budkách mohou být ustájena telata maximálně do věku 8 týdnů,

pak musí být přesunuta do skupinových kotečů. Telata mladší 1 týdne a telata s nezhojeným pupkem nesmí být přesunována z hospodářství, kde se narodila. Většinou se čeká do 10. dne věku, kdy jsou telata přesunuta na kratší vzdálenost do shromažďovacích středisek, odkud ve věku 14. dní mohou být transportována v rámci obchodu do jiných států. Chovatel musí zajistit kontrolu telat chovaných v budovách nejméně 1x denně, u telat chovaných mimo budovy (na pastvě) nejméně 2x denně. Za plemenné býky jsou považováni samci od 6 měsíců určení pro využití v přirozené plemenitbě a k inseminaci. Plocha pro připouštění musí být řešena a udržována tak, aby nedošlo k poranění plemeníka nebo plemenice. Mechanická zařízení nutící býka k pohybu musí být kontrolována a individuálně upravována. Minimální plocha pro samostatné ustájení plemenného býka je 16 m², pokud plemeník váží více než 1 000 kg, za každých 60 kg hmotnosti musí být plocha zvětšena o 1 m². Plemenní býci nesmí být trvale uvazováni řetězem kolem krku, používají se polstrované obojky. Při odběru semene a pro navykání je možné nechat býka naskakovat na jiného býka. U všech dospělých kategorií skotu se musí dbát na dobrou kvalitu paznehtů. Skotem ve výkrmu se rozumí býci a jalovice ve věku od 6 měsíců, kteří nejsou evidováni dle zvláštních právních předpisů (zákon č. 154/2000 Sb.) k plemenitbě. Nelze chovat dohromady skot s rohy a bez rohů, pokud nemá zajištěn volný přístup na pastvu nebo do výběhu, tedy možnost bezpečného a dostatečného ústupu. Skupiny rohatého a bezrohého skotu nelze chovat ve stájích ve společných kotečích. Zvířata jsou po určité době bez zranění, mají ustanovenou hierarchii a nedochází k novým útokům, kdy jsou bezrozí jedinci znevýhodněni, ale tato praxe je špatně. Pokud však dojde k tvorbě nových skupin u starších býků, kdy budou rozděleny skupiny na skot s rohy a bez rohů, budou způsobeny nové boje o moc a změny v hierarchii a zvířata si vzájemně pravděpodobně způsobí zranění. Za krávy a jalovice se považují plemenice skotu a jalovice starší 6 měsíců evidované podle zvláštních právních předpisů (zákon č. 154/2000 Sb.) využívané k plemenitbě. Krávy a jalovice musí mít ve volném ustájení dostatečný počet boxů a míst v krmišti. Pro omezení pohybu na stání (např. při dojení) se u krav a jalovic nesmí používat vodiče pod elektrickým napětím. Mechanická zařízení nutící krávy a jalovice k pohybu musí být řádně kontrolována a individuálně upravena, teprve pak mohou být použita. Jejich použití se zakazuje během posledních 2 měsíců březosti. Dojící technika nesmí nijak poškozovat zdraví zvířat, mléčné žlázy a pohlavním orgánům musí být každodenně věnována pozornost (běžně se kontroluje mléčná žláza 2x denně během dojení). Krávy a jalovice se v intenzivních chovech ustájí před porodem do boxů s pevnou podlahou a podestýlkou, kde setrvávají i po porodu. Každý ošetřovatel krav a jalovic musí ovládat techniku telení a musí být schopen vyhodnotit obtížnost porodu. Při jakémkoli podezření na obtížný porod musí být ihned vyžádána pomoc veterinárního lékaře.

§ 3 vyhlášky č. 208/2004 Sb. stanovuje minimální standardy pro ochranu prasat. Určuje jednotlivé kategorie prasat (kanec, prasnice, prasnice po porodu, zaprahlá březí prasnice, sele, odstávče, chovný běhoun, prase ve výkrmu), stanovuje minimální využitelnou plochu pro odstávčata, běhouny a prasata ve výkrmu v závislosti na jejich hmotnosti (živá hmotnost 10 kg – dostačující plocha 0,15 m², živá hmotnost nad 110 kg, dostatečná plocha 1,00 m²). Při chovu ve skupině musí mít každá zapuštěná prasnička k dispozici nejméně 1,64 m², každá zapuštěná prasnice musí mít k dispozici alespoň 2,25 m². Podlahy v chovech prasat musí být hladké, nikoli kluzké, vyhláška stanovuje maximální šíře mezer mezi roštnicemi (11 mm pro selata až 20 mm pro zapuštěné prasničky a prasnice) a minimální šířky roštnic (nášlapná plocha, 50 mm pro selata a odstávčata a 80 mm pro zbylé kategorie). Prasata nemocná, poraněná a agresivní musí být ustájena samostatně. Hladina hluku nesmí překročit 85 dB a intenzita světla musí být zajištěna alespoň 40 luxů po dobu 8 hodin. Všechna prasata musí mít zajištěn přístup do prostoru, který je pro ně fyzicky a tepelně pohodlný, čistý, s řádným odtokem, umožňující všem zvířatům současně polohu vleže. Prasata musí uléhat, odpočívat a vstávat bez omezení, musí vidět na jiná prasata, což nemusí být splněno u prasnic a prasniček v týdnu před očekávaným porodem a v jeho průběhu. Prasata všech věkových kategorií musí mít zajištěn nepřetržitý

přístup k dostatečnému množství materiálu, který jim umožňuje vykonávání etologických aktivit. V největší míře jsou používány pro svou dostupnost a biologickou bezpečnost kovové řetězy, vhodnější je materiál umožňující rytí a žvýkání, jako seno, sláma nebo piliny. Dostačující je i poměrně malé množství, které neohroží funkčnost sběrného mechanismu pod roštovou technologií. Prasata musí být krmena nejméně 1x denně a musí mít zajištěn trvalý přístup k dostatečnému množství čerstvé vody. Jedna kolíková napáječka musí být k dispozici nejvýše 16 prasatům (pokud nejsou zvířata dehydratována, nelze postihnout, pokud je na jiný typ napáječky přítomno více prasat v kotci). Je zakázáno krátit ocasy a špičáky selatům rutinně, tyto zákroky lze provést až po selhání jiných opatření, je nutné vést pečlivé záznamy o těchto jiných opatřeních. Prasata chovaná venku musí mít k dispozici přístřešek a nezamrzlé zdroje vody. Plocha kotce pro kance mu musí umožňovat otočení, kanec musí slyšet, cítit a vidět jiná prasata, volná podlahová plocha musí být nejméně 6 m², pokud v kotci dochází k připouštění, musí jeho plocha být minimálně 10 m². Vazné ustájení v nových stavbách je u prasnic a prasniček zakázáno. Prasnice i prasničky se chovají ve skupinách, mimo období 4 týdnů po zapaštění a 1 týdne před očekávaným porodem. Zaprahkým březím prasnicím a prasničkám musí být předkládáno dostatečné množství objemného krmiva i energeticky vydatného krmiva. Týden před porodem musí dostat vhodnou podestýlku, pokud je to umožněno systémem odstraňování výkalů. Za prasnicí a prasničkou musí být dostatečná volná plocha pro usnadnění porodu. Před umístěním do porodního kotce musí být březí samice důkladně očištěny, případně ošetřeny proti vnějším i vnitřním parazitům. Selata nesmí být odstavena dříve než ve 28 dnech věku, ale pokud jsou přemístěna do prostoru, který je vyčištěný, vydezinfikovaný a oddělený od prostoru pro prasnice s minimalizovaným rizikem přenosu nálezů na selata, mohou být odstavena již ve 21 dnech. Odstávcata, chovní běhouni a prasata ve výkrmu musí být chováni ve stálých skupinách, které vznikají do 1 týdne po dostavu. Ohrožená zvířata nebo agresori musí být odděleni od zbytku skupiny.

Minimálními standardy pro ochranu ovcí a koz se zabývá § 4 vyhlášky č. 208/2004 Sb. Žebřiny na seno a žlaby na krmivo musí být umístěny a konstruovány bezpečně, aby nedocházelo k poranění zvířat kontaktem s nimi nebo jejich pádem. Napáječky se udržují čisté a kontrolují se nejméně 1x denně. Všechny pomůcky používané v chovu ovcí a koz musí být v dobrém stavu a odpovídat velikosti ošetřovaných zvířat. Chovatel bez potřebných zkušeností si musí zajistit odbornou pomoc nebo dostupnost vhodného vybavení. Ovce i kozy musí být ustájeny skupinově, pouze v období porodu a kojení mohou být chovány individuálně. Porody na pastvinách mohou probíhat jen u zvířat navyklých na tyto podmínky. Vyhláška stanovuje povinnost stříhání vlny jen u ovcí plemen chovaných pro produkci vlny, a to na minimální četnost 1x ročně. Ostříhané ovce se nevyhánějí na pastvu za nevhodných klimatických podmínek. Chovatel musí zajistit dostatečnou péči paznehtům spočívající především v pravidelných paznehtářských ošetřeních. Ohrazení musí být řádně provedeno a udržováno. Ke střežení ovcí a koz lze použít po pozvolném navykání psy, kteří jsou za tímto účelem vycvičeni. Pokud jsou ovce a kozy chovány venku v extenzivních podmínkách, je dostačující kontrola 1x týdně, v době porodů a dalších rizikových událostí, musí být extenzivní chov kontrolován častěji. Za splnění povinnosti poskytnutí dostatečného množství vody lze dle vyhlášky považovat i podávání krmiva s dostatečným množstvím vody, u ovcí a koz v laktaci je tento způsob však nedostačující a musí jim být poskytnut dostatek napájecí vody. Vyhláška dále uvádí požadavky na minimální podlahovou plochu (0,5 m² na 10 kg živé hmotnosti u bahnic, koz, jehňat a kůzlat, 0,25 m² na 10 kg živé hmotnosti u plemenných beranů a kozlů ve skupinových koticích a 0,30 m² na 10 kg živé hmotnosti u plemenných beranů a kozlů v individuálních koticích).

§ 5 vyhlášky č. 208/2004 Sb. stanovuje minimální standardy pro ochranu koní, přiměřeně se týká i oslů a jejich kříženců. Mezi vaznými ustájeními jednotlivých koní musí být stranové zábrany. Výška stropu stáje s koňmi záleží na výšce koně v kohoutku, ale musí být minimálně 2,2 m, volný průchod ve dveřích boxu a stájových dveřích musí mít velikost nejméně

1,2 x 2,2 m. Pro uvázání koní smí být použita jen ohlávka nebo nákrční řemen. Kůň uvázaný ve stání musí mít možnost ležet s hlavou položenou na zemi. Pokud jsou koně drženi celodenně na pastvě nebo ve výběhu, musí mít k dispozici napáječku, pokud jsou drženi celoročně venkovně, musí mít k dispozici přístřešek. Koně starší 3 týdnů musí být napájeni nejméně 3x denně, krmivo musí být předkládáno nejméně 2x denně. Hříbata musí mít k dispozici vhodnou podestýlku a ve stájích jim musí být svíceno v době od 9 do 17 hodin v intenzitě přirozeného světla. Hříbata nesmí být do odstavu trvale uvazována ani se u nich nesmí používat náhubek. Kopyta musí být koním pravidelně prohlížena a ošetřována. Při připouštění musí být předcházeno zranění plemenných zvířat. Mechanická zařízení nutící zvířata k pohybu musí být náležitě kontrolována, individuálně upravována a nesmí být používána u klisen 2 měsíce před očekávaným porodem. Všechno vybavení, postroje a pomůcky musí být odpovídající velikosti, věku a výkonnosti koně.

§ 6 vyhlášky č. 208/2004 Sb. se zabývá minimálními standardy pro ochranu kachen, hus a krůt. Při provádění kontroly hejna nesmí docházet ke zbytečnému hluku a rušení zvířat. Zvláštní pozornost se věnuje tělesné kondici, pohybům, dalším vzorcům chování, dýchání, stavu těla, kvalitě trusu, spotřebě vody, přírůstkům. Podlaha pokrytá vhodnou podestýlkou musí poskytovat dostatečnou plochu pro současný odpočinek všech zvířat. Podestýlka by měla být suchá a drolivá pro udržování ptáků v čistotě. Krmné a napájecí zařízení musí svou konstrukcí, umístěním a obsluhou omezovat kontaminaci krmiva a vody. Pokud jsou ptáci chováni ve volném výběhu, musí mít volně přístupný dostatečně velký přístřešek. Pokud jsou ptáci chováni za účelem chovu, musí mít zajištěn přístup do dostatečného počtu vhodně umístěných hnízd dostatečné velikosti. Dospělé krůty se nesmí chovat v klecích, kachny a husy nesmí být nošeny hlavou dolů nebo zdvihány pouze za nohy. Krůty nesmí být zdvihány za jednu nohu. Nejpozději do 21 dní věku musí být světlý režim v chovu takový, aby předcházel vzniku zdravotních problémů a problémů chování. Musí být dodržován 24 hodinový cyklus s nepřerušovanými periodami tmy po zhruba 1/3 dne.

Ochranou nosnic, tedy samic kura domácího určených pro produkci konzumních vajec nezamýšlených k líhnutí, se zabývají § 7 až § 10. Požadavky těchto paragrafů se nevztahují na chovy s méně než 350 nosnicemi a na zařízení pro chovné nosnice (určené k další reprodukci). § 7 stanovuje obecné požadavky a vysvětluje pojmy, jako jsou hnízdo, stelivo, využitelný prostor. Hladina hluku má být minimalizována, osvětlení má umožňovat, aby na sebe nosnice vzájemně viděly, konkrétní hodnoty však nejsou stanoveny (na rozdíl od 40 luxů a 85 dB u prasat). Vyhláška stanovuje povinnost denního odkluzu uhynulých nosnic a dostatečnou četnost odstraňování trusu. Klece musí být zabezpečeny proti úniku a chovatel musí bezproblémově kontrolovat všechna podlaží, ve kterých jsou chovány nosnice, zároveň musí snadno nosnice z klecí vyjímat. Nosnice jsou v České republice chovány v alternativních (podestýlkových) systémech chovu nebo obohacených klecových systémech. Neobohacené klecové systémy byly plošně zakázány v Evropské unii již k 1. 1. 2012, ovšem v zemích mimo Evropskou unii jsou stále používány. Vyhláška určuje jaká délka krmného a napájecího prostoru a hřadu musí připadat na každou nosnici, jedno hnízdo může sloužit nejvýše 7 nosnicím. Podlaha musí poskytovat dostatečnou oporu běhákům. Pokud systém sestává z více podlaží, maximální počet těchto podlaží je 4, výška mezi podlažími musí být nejméně 45 cm a napájecí a krmná zařízení musí být rozmístěna rovnoměrně. Musí být zabráněno padání trusu z vyšších do nižších podlaží. Vyhláška také určuje množství a velikost otvorů, pokud mají nosnice přístup do výběhu, ve kterém musí být nosnicím k dispozici přístřešky, případně i napáječky. Hustota osazení nesmí překročit 9 nosnic na 1 m². Obohacené klecové systémy poskytují každé nosnici plochu minimálně 750 cm² (přibližně velikost 1 archu listu papíru o formátu A4). Dále je stanovena povinnost zajistit nosnici přístup do hnízda, ke stelivu, vyhláška určuje délku hřadu a krmítka pro 1 nosnici a přítomnost nejméně 2 kapátkových nebo kalíškových napáječek pro každou nosnici. V klecích musí být přítomny vhodné prostředky pro zkracování drápů.

§ 11, § 11a a § 11b vyhlášky č. 208/2004 Sb. stanovují požadavky na chov kuřat chovaných na maso (brojlerových kuřat, dále jen „brojleři“). Napáječky musí být umístěny a udržovány tak, aby bylo minimalizováno riziko rozlití vody. Krmivo se musí brojlerům podávat nepřetržitě nebo dávkovaně, ale nesmí jim být odebráno více než 12 hodin před očekávaným časem porážky. Brojleři musí mít zajištěn neustálý přístup k suché a na povrchu kypré podestýlce. Technologie chovu musí zajišťovat dostatečné větrání, v případě potřeby musí být zajištěna kombinace s vytápěním pro odstranění nadměrné vlhkosti. Hladina hluku musí být snížena na minimální míru, osvětlení musí dosahovat hladiny alespoň 20 luxů v úrovni očí kuřat alespoň na 80 % užitné plochy. Nepřetržitá tma musí trvat alespoň 4 hodiny. Všechna kuřata musí být nejméně 2x denně kontrolována. Budovy, vybavení a přístroje, které jsou ve styku s kuřaty, musí být po vyskladnění/depopulaci vždy důkladně očištěny a dezinfikovány, hala je následně opatřena čistým stelivem. Vyhláška uvádí záznamy, které chovatel musí vést. Pokud je chov kuřat prováděn při hustotě osazení nad 33 kg/m², musí chovatel vést další dokumentaci. Jsou stanoveny maximální koncentrace amoniaku (20 ppm), oxidu uhličitého (3 000 ppm), maximální vnitřní teplota při vnější teplotě nad 30°C (vnitřní teplota nesmí přesáhnout vnější o víc než 3°C), maximální průměrná relativní vlhkost při teplotě nižší 10°C (70%). Dále jsou stanovena kritéria pro povolení zvýšení hustoty osazení nad 39 kg/m².

§ 12 vyhlášky č. 208/2004 Sb. se zabývá minimálními standardy pro ochranu běžců ve farmovém chovu, zejména pštrosa dvouprstého, nandu pampového a emu hnědého. Oplocení musí být vysoké nejméně 180 cm, v rozích zaoblené, pevné a bezpečné pro zvířata v případě nárazu. Farma musí být zabezpečena před vnikem toulavých psů a větších druhů volně žijících zvířat. Nejkratší strana výběhu musí mít nejméně 10 m a nejméně 1 strana musí být v délce alespoň 100 m. 3 dospělým pštrosům postačuje výběh o velikosti 1 000 m², s každým dalším dospělým jedincem musí být výběh zvětšen o 800 m². Minimální výška přístřešku pro dospělé pštrosy musí být 3 metry s možností oddělení samce. Nandu nebo emu musí mít nejkratší stranu výběhu v délce alespoň 7 metrů, 1 strana musí být v délce alespoň 70 m, pro 3 dospělé je dostatečný výběh o ploše 250 m², s každým dalším dospělcem se plocha musí zvětšit o 250 m². Minimální výška přístřešku pro emu a nandu je 2,5 m a stejně jako u pštrosů musí přístřešek umožňovat oddělení samce. V jednom výběhu může být chována pouze 1 chovná skupina (1 chovný samec s 1 až 5 chovnými samicemi). Mezi skupinami musí zabráněno fyzickému a někdy i vizuálnímu kontaktu. Pštros, nandu i emu mohou být drženi individuálně jen po nezbytnou dobu během nemoci, poranění nebo v době agresivního chování, přitom však musí vidět a slyšet ostatní ptáky v chovu.

§ 14 se věnuje minimálním standardům pro ochranu jelenovitých ve farmovém chovu, jedná se o jelena lesního, siku a daňka evropského, kteří jsou chováni na farmách zaměřených na jejich hospodářské využití (nejedná se o zvířata chovaná v oborách za účelem zazvěřování, jelenovití zařazení v § 14 jsou bráni jako klasická HZ a chovatel musí splňovat všechny povinnosti chovatele HZ). Vyhláška stanovuje velikosti prostor a hustotu chovaných zvířat. Na každé farmě musí být dostatečný zdroj vody pro napájení zvířat, napájecí zařízení musí být umístěno a konstruováno tak, aby bylo zabráněno kontaminaci vody. Všechny laktující samice musí mít zajištěn trvalý přístup k napájecí vodě.

Ochrana zvířat v zájmových chovech

Ochranou zvířat v zájmových chovech se zabývají § 13, § 13a a § 13b zákona č. 246/1992 Sb. § 13 stanovuje povinnost zajistit zvířeti v zájmovém chovu přiměřené podmínky chovu k zachování jeho dobrého stavu a zajistit zvíře proti úniku. Každý, kdo zvíře chová nebo se jej ujal, je zodpovědný za jeho zdraví a dobrý stav, vyhověním této povinnosti je i oznámení místa nálezu zvířete v zájmovém chovu obci nebo předání opuštěného zvířete do útulku. Je zakázáno chovat zvířata v zájmovém chovu, pokud v dalších generacích zvířat budou zvířatům na základě dědičnosti chybět části těla nebo orgány, nebo pokud budou orgány funkčně

nezpůsobilé nebo znetvořené, zde je diskutabilní otázka např. brachycefalických plemen. Zvíře v zájmovém chovu smí být prodáno nebo darováno osobě právně způsobilé starší 15 let, mladším osobám se souhlasem rodičů, nezpůsobilým se souhlasem opatrovníka.

§ 13 hovoří také o druzích zvířat vyžadujících zvláštní péči (dále jen „zvzp“). Chovatelem těchto druhů zvířat může být fyzická osoba starší 18 let nebo právnická osoba (např. firma), která stanoví fyzickou osobu starší 18 let zodpovědnou za péči o zvíře. Zákon uvádí požadavky na obsah žádosti. Místně příslušná krajská veterinární správa Státní veterinární správy chov zkontroluje, a pokud splňuje požadavky pro chov zvzp, udělí chovateli povolení k chovu na 3 roky. Každoročně jsou prováděny kontroly chovu zvzp, chovatel musí všechny změny nahlásit do 30 dní od jejich vzniku. Pokud dojde k rozšíření chovu, musí chovatel podat novou žádost. Prováděcí vyhláška č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči v platném znění (dále jen „vyhláška č. 411/2008 Sb.“) stanovuje druhy zvzp z třídy plazů, ptáků a savců, žádná jiná zvířata nebo živočichové než z těchto tříd nejsou řazeny mezi zvzp. Vyhláška také stanovuje vzor žádosti o povolení chovu druhů zvzp. Ve vyhlášce nejsou žádné podrobnosti o bližších požadavcích na chovná zařízení a samotný chov zvzp. Na Slovensku je obdobná vyhláška hlouběji zpracována a uvádí požadavky chovu, které musí být splněny (vyhláška č. 143/2012 Z. z., o chove nebezpečných živočichov).

§ 13a určuje zvláštní podmínky pro obchody se zvířaty určenými pro zájmové chovy, provozovatel musí být držitelem živnostenského oprávnění, oznámit zahájení a ukončení své činnosti 30 dní předem příslušné krajské veterinární správě Státní veterinární správy. Provozovatel musí vést evidenci o nakoupených a prodaných zvířatech, včetně dokladů o jejich původu. Veškerou evidenci musí uchovávat nejméně 3 roky. Provozovatel je zároveň povinen ke každému prodanému zvířeti bezplatně poskytnout kupujícímu správné a podrobné informace o podmínkách chovu a péči o zdraví a pohodu prodávajícího zvířete, v praxi jsou nejčastěji zákazníkům dávány letáčky.

§ 13b se věnuje opuštěným a toulavým zvířatům především z pohledu obcí, které mohou pro regulaci populace těchto zvířat provádět informační a osvětové preventivní aktivity, mohou finančně nebo jinak zvýhodnit osoby, které se těchto zvířat ujaly, mohou provádět odchyt těchto zvířat prostřednictvím osob odborně způsobilých, mohou omezovat nekontrolované zdroje potravy a podporovat sterilizace psů a koček. Obec dále může stanovit vyhláškou povinnost trvale označit psy čipem nebo tetováním, přičemž při dohledání původního majitele, je tento povinen uhradit poplatek za čipování/tetování.

Ochranou zvířat při chovu se zabývá i § 7a zákona č. 246/1992 Sb., který pro chovatele psů a koček, kteří se zabývají jejich chovem a jsou členy sdružení chovatelů, nebo se v rámci podnikatelské činnosti zabývají chovem zvířat, musí chovat psy a kočky v souladu s prováděcím právním předpisem, kterým je vyhláška č. 21/2013 Sb., o stanovení podmínek při chovu psů a koček v platném znění (dále jen „vyhláška č. 21/2013 Sb.“). Dle této vyhlášky je reprodukce přípustná u psů plemen do 50 cm kohoutkové výšky od ukončeného 14. měsíce věku do ukončeného 8. roku věku feny, u psů je stanovena pouze počáteční hranice od ukončeného 14. měsíce. U psů plemen kohoutkové výšky nad 50 cm je reprodukce přípustná od ukončeného 17. měsíce do ukončeného 8. roku u fen, u psů je stanovena pouze počáteční hranice od ukončeného 17. měsíce. U fen po 8. roku je možné zabřeznutí pouze na základě souhlasu veterinárního lékaře, který fenu vyšetří na začátku říje a vydá dobrozdání o zdravotním stavu, který umožňuje březost feny bez nadměrných rizik. Fena kojí tolik štěňat, kolik odpovídá její kondici dle veterinárního lékaře, zbylým štěňatům je chovatel povinen zajistit náhradní výživu. Minimální věk pro odběr štěňat je 50 dní. Jedna chovná fena může mít maximálně 3 vrhy za 24 měsíců. Pro kočky je reprodukce omezena od jednoho roku věku do ukončeného 9. roku věku, u kocourů je stanovena pouze počáteční hranice od ukončeného 1. roku života. Ve výjimečných případech je možné krytí od ukončeného 9. měsíce věku, ale jen na základě dobrozdání veterinárního lékaře vydaného po vyšetření zvířete. Maximální počet vrhů je pro

chovnou kočku 3 za 24 měsíců. Stejně jako u psů, kočka může kojít jen tolik kořat, kolik odpovídá jejímu stavu, zbytek musí chovatel krmit sám. Minimální věk pro odběr kořat od kočky je 84 dní. Pokud tedy chovatel, který podniká v chovu zvířat (má identifikační číslo podnikatele, živnost) prodá psa ve věku 45 dní, dopustil se dle zákona č. 246/1992 Sb. přestupku a bude s ním vedeno správné řízení. Pokud stejného psa daruje ve věku 45 dní osoba, která není podnikatel, ničeho se nedopustila, resp. přestupku se dopustí např. z pohledu týrání zvířete vystavením stresorů biologické povahy, ale nikoli porušením § 7a zák. č. 246/1992 Sb.

Ochrana volně žijících zvířat

Ochraně volně žijících zvířat se věnuje § 14, § 14a s prováděcím vyhláškou a § 14b s prováděcí vyhláškou.

§ 14 uvádí zakázané metody odchyty nebo usmrcování volně žijících zvířat, např. užití pytláckých pomůcek (oka, tlučky, sítě, čelistové pasti), jedy, výbušniny, lepy a jestřábí koše, luky a samostříly, zbraně s hledím pro střelbu v noci, zrcadla, zvířata použita jako živé návnady. V dalších odstavcích však zákon uděluje výjimky dle zákona o rybářství a myslivosti, jiné jsou také postupy při deratizaci, odchyty a usmrcování volně žijících živočichů patřících mezi škodlivé organizmy. Zákaz odchyty do sítí se nevztahuje na odchyt savců a ptáků za účelem zazvěřování honiteb, na odchyt ryb v rybářských revírech uživatelem revíru nebo na odchyt ptáků do sítí pro ornitologický výzkum.

Zákon zakazuje odchyt jedinců druhů původních volně žijících na území České republiky pro chov ve farmovém chovu, zájmovém chovu nebo chovu, jehož cílem je domestikace, včetně drezúry. Není tedy možné odchytit např. srnu obecnou a chovat ji jako hospodářské zvíře, není možné ujmout se mláděte lišky obecné a chovat je jako mazlíčka.

§ 14a uvádí zakázané činnosti s volně žijícími zvířaty. Od 1. března 2003 nesmí nikdo na území České republiky provozovat mobilní zařízení typu pojízdných zvěřinců, exotárií, terárií a akvárií, ve kterých jsou jedinci volně žijících druhů umístěni převážně v prostoru dopravního prostředku, mimo zvířat, se kterými je pracováno v cirkusové manéži. U primátů, ploutvonožců, kytovců (kromě delfinovitých), nosorožců, hrochů a žiraf narozených po 1. březnu 2004 nesmí být prováděna drezúra v cirkusech, divadelních představeních, filmech atd., mimo cílených pohybových aktivit těchto zvířat v zoologických zahradách. Kosatky tedy v České republice v cirkusech vystupovat nemohou, pokud se narodily po 1. 3. 2004, ovšem delfini mohou, neboť na ně se výjimka nevztahuje. Drezúra v zoologických zahradách je povolena, protože jejím účelem není ekonomický zisk, ale zpestření času zvířete tréninkem, efektem je i naučení a usnadnění manipulace se zvířetem při běžných ošetrovatelských nebo veterinárních úkonech (např. lachtan se naučí nastavit ocasní ploutev skrze mříž a je mu odebrána bezpečně krev, bez nutnosti usnutí zvířete). Volně žijící zvířata musí být chována a jejich drezúra musí být prováděna s ohledem na druh, věkovou kategorii a další specifické podmínky. Bližší podrobnosti k drezúře zvířat uvádí vyhláška č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat v platném znění (dále jen „vyhláška č. 346/2006 Sb.“). Tato vyhláška určuje požadavky na chov drezúrovaných zvířat, na prostor, ve kterém se pohybují, včetně manéže, stanovuje podmínky drezúry, včetně dorozumívacích prostředků chovatele ke zvířeti (např. hlasové podněty, doteky, odměna atd.). Vyhláška vyjmenovává i nepovolené způsoby drezúry (např. údery bičem, použití ohně, hladovění atd.). V přílohách 1 až 7 jsou uvedeny zvláštní podmínky pro chov kočkovitých šelem, medvědů, slonů, volně žijících koňovitých, lam a velbloudů, turovitých a delfinovitých. Jsou uvedeny rozměry ubikací, výběhů, u některých druhů i požadavky na sociální strukturu.

§ 14b se zabývá ochranou handicapovaných zvířat. Každý, kdo se handicapovaného zvířete ujal, je povinen zajistit o ně péči nebo je předat záchranné stanici, případně oznámit místo nálezu záchranné stanici. Každý, kdo handicapovanému zvířeti poskytuje soustavnou péči, mu musí zajistit vhodné podmínky chovu, zabezpečit chov proti jeho úniku a být držitelem

osvědčení o odborné způsobilosti. V záchranných stanicích je dostačující, pokud je držitelem osvědčení o odborné způsobilosti 1 osoba, která kontroluje ostatní pracovníky. Bližší podmínky chovu handicapovaných zvířat, vybavení a minimálních velikostí prostor pro handicapovaná zvířata jsou stanoveny v prováděcím právním předpise, a to vyhláškou č. 114/2010 Sb., o ochraně handicapovaných zvířat při chovu v platném znění (dále jen „vyhláška č. 114/2010 Sb.“). Vyhláška ve svém úvodu vysvětluje základní pojmy jako např. intenzivní péče, rehabilitační období, adopční péče, odchov mláďat, zimování atd. Určuje obecné podmínky pro chov handicapovaných zvířat, v příloze 1 uvádí požadavky na velikost a vybavení prostor pro vybrané druhy handicapovaných zvířat, a to pro dravce a sovy, labutě, brodivé ptáky kromě bukáčka malého, malé a střední pěvce, šplhavce, kukačku obecnou, srostloprsté, měkkozobé, rorýse obecného a křepelku polní, krkavcovité pěvce, vrubozubé (krom labutí), potápky, potáplice, kormorány a lysky, racky a rybáky, bahňáky, chřástaly a bukáčka malého, hrabavé mimo křepelky, lasicovité a psovitě šelmy mimo vlka, mývaly a kočku divokou, rysa ostrovida a vlka obecného, medvěda hnědého, prase divoké, srnce obecného, jelenovité mimo srnce obecného, muflona, dospělé samce přežvýkavců, ježky, zajíce, veverky obecné a plchy, bobra evropského, ondatru pižmovou, králíka divokého, malé hlodavce a netopýrovité a vrápencovité.

Je dobré si uvědomit, že např. slon obecný může být chován jako druh zvířete vyžadujícího zvláštní péči v zájmovém chovu, kdy nejsou stanoveny žádné specifické požadavky na jeho chov, ale v cirkuse je slon chován jako drezírované volně žijící zvíře a musí být splněny požadavky z vyhlášky č. 346/2006 Sb. Pokud se někdo ujme poraněné lišky obecné, musí být držitelem osvědčení o odborné způsobilosti a nesmí se snažit lišku domestikovat, jedná se o handicapované volně žijící zvíře, cílem péče o toto zvíře je jeho návrat do přirozeného prostředí.

Ochrana pokusných zvířat

Pokusným zvířetem se dle zákona č. 246/1992 Sb. rozumí živý obratlovec, s výjimkou člověka, včetně samostatně se živících larválních forem a plodů savců od poslední třetiny jejich běžného vývoje, který je nebo má být použit k pokusům. Za pokusné zvíře se považuje také zvíře, které je v ranějším stadiu vývoje, než je stadium samostatně se živících larválních forem a plodů savců od poslední třetiny jejich běžného vývoje, pokud má být zvířeti umožněno žít nad rámec tohoto stadia vývoje a v důsledku prováděných pokusů je pravděpodobné, že po dosažení tohoto stadia vývoje je postihne bolest, utrpení, strach nebo trvalé poškození (pokud bude pokus prováděn na rybím plůdku a nedojde k jeho vykolení, o pokusné zvíře se nejedná). Za pokusné zvíře se považují také živí hlavonožci (odlišnost od definice zvířete – bezobratlí živočichové).

Zákon č. 246/1992 Sb. věnuje ochraně pokusných zvířat podstatnou část (§ 15 až §18g), která byla v průběhu let asi nejrozsáhleji novelizována. Zákon stanovuje, v jakých případech mohou být jeho ustanovení použita, kdo je oprávněn k chovu, dodávce a používání pokusných zvířat (jedná se vždy jen o schválená a kontrolovaná zařízení). Rozhodnutí o udělení oprávnění k chovu, dodávce a používání pokusných zvířat uděluje Ministerstvo zemědělství České republiky na základě žádosti. Rozhodnutí je udělováno na dobu určitou, poprvé na 3 roky, následně na 5 let. Veškeré změny musí být hlášeny. Posuzovatelé jsou nezávislí odborníci, kteří hodnotí zařízení chovatele, dodavatele nebo uživatele pokusných zvířat v rámci rozhodování o udělení oprávnění. Každý chovatel, dodavatel a uživatel pokusných zvířat musí zajistit, aby péči o zvířata a pokusy prováděly osoby s kvalifikací a odbornou způsobilostí na úseku pokusných zvířat. Kurzy pro získání odborné způsobilosti existují 2 – kurz pro získání odborné způsobilosti k navrhování pokusů a projektů pokusů určený pro lékaře, veterinární lékaře a další osoby s jiným vysokoškolským vzděláním v oblasti biologických oborů, dále kurz pro získání odborné způsobilosti k provádění pokusů na pokusných zvířatech, péči o pokusná zvířata a usmrcování pokusných zvířat. Úspěšní absolventi kurzu jsou držiteli osvědčení pro práci

s pokusnými zvířaty na 7 let. Zákon stanovuje požadavky na vedení rozsáhlé dokumentace, určuje specifické požadavky na pracovníky zacházející s pokusnými zvířaty a stanovuje povinnost každého chovatele, dodavatele a uživatele pokusných zvířat ustanovit odbornou komisi pro zajišťování dobrých životních podmínek pokusných zvířat. Žádný projekt pokusu nesmí být proveden bez předchozího schválení státním orgánem příslušným ke schvalování projektů pokusů. Žádost o schválení projektu pokusů se podává na předepsaném formuláři. Projekty pokusů jsou hodnoceny státním orgánem příslušným ke schvalování projektů pokusů z hlediska jejich odůvodnitelnosti, pokus musí být koncipován co nejhumánněji a co nejcitlivěji k životnímu prostředí, tyto státní orgány provádějí i zpětné posouzení projektů pokusů. Zákon uvádí podrobnosti o udělení rozhodnutí o schválení projektů pokusů a lhůt pro jeho vydání, stejně jako povinnosti o uchovávání dokumentace o projektech pokusu. Zákon určuje požadavky na zařízení, prostory a vybavení, kde jsou chována, přepravována nebo používána pokusná zvířata, podmínky péče o pokusná zvířata. Ohrožené druhy zvířat, subhumánní primáti, zvířata odchycená ve volné přírodě, opuštěná a toulavá zvířata domestikovaných druhů se nesmějí používat k pokusům, pokud není jejich použití nezbytně nutné. Zákon vyjmenovává druhy zvířat chovaných za účelem použití k pokusům. Pokusy mohou být prováděny pouze za účely jasně danými v § 18 zákona č. 246/1992 Sb. Je zakázáno provádět na zvířatech pokusy za účelem vývoje nebo zkoušení zbraní, bojových látek nebo munice a k nim příslušných zařízení. Zákon se zabývá i průběhem pokusu, volbou použitých metod, znečistivěním, klasifikací závažnosti pokusů, opětovným použitím pokusných zvířat, ukončením pokusu, vypuštěním pokusných zvířat do volné přírody a umístěním pokusných zvířat do chovu, metodami usmrcení pokusných zvířat.

Prováděcí vyhláškou k této části zákona č. 246/1992 Sb. je vyhláška č. 419/2012 Sb., o ochraně pokusných zvířat (dále jen „vyhláška č. 419/2012 Sb.“). Vyhláška č. 419/2012 Sb. upravuje vzory formulářů a tabulek, stanovuje požadavky na prostory a vybavení zařízení, požadavky týkající se péče a umístění pokusných zvířat, kritéria přiřazování a příklady různých pokusů zařazených do jednotlivých kategorií závažnosti.

Ochrana zvířat při přepravě a ochrana zvířat při usmrcování

Ochranou zvířat při přepravě a ochranou zvířat při usmrcování se zabývají nařízení Rady Evropského společenství, která jsou přeložená do jazyků jednotlivých států a platí stejně ve všech členských státech. Národní legislativa může být pouze přísnější.

Organizace a znění nařízení je komplikovanější než u národních předpisů, neboť postihují téměř všechny aspekty vymezené oblasti a jedná se o překlady. Nařízení jsou členěna do kapitol, článků, odstavců, písmen atd. Všechna jsou volně přístupná ve všech jazycích členských států v právním informačním systému EUR-lex.

Ochranou zvířat při přepravě se zabývá Nařízením Rady (ES) č. 1/2005 ze dne 22. prosince 2004 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností a o změně směrnic 64/6432/EHS a 93/119/ES a nařízení (ES) č. 1255/97, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nařízení 1/2005“). Nařízení se týká přepravy zvířat pro obchodní účely, tedy přepravy, kdy přímo či nepřímo vzniká finanční zisk nebo se o něj usiluje (přeprava prodaného skotu, přeprava koní na závody, neboť jejich absolvováním dojde ke zvýšení hodnoty koně). Nařízení 1/2005 stanovuje obecné podmínky pro přepravu zvířat, kdy nikdo nesmí provádět přepravu zvířat způsobem, který jim může přivodit zranění nebo zbytečné utrpení. Délka cesty musí být minimalizována a potřeby zvířat musí být během cesty uspokojeny. Zvířata musí být pro přepravu způsobilá, dopravní prostředky a nařízení používané pro nakládku a vykládku musí být bezpečné. Personál zacházející se zvířaty musí být školený. Zvířatům musí být poskytnuta dostatečná plocha a výška, musí být napojena, nakrmena a musí jim být poskytnut odpočinek ve vhodných intervalech. Přeprava pro komerční účely se dělí na 2 typy, a to Typ 1, kdy je dopravce držitelem oprávnění pro vykonávání cest delších 65 km trvajících do 8 hodin a Typ

2, kdy je přepravce držitelem oprávnění pro vykonávání cest trvajících nad 8 hodin. Všichni přepravci musí být schváleni místně příslušnou krajskou veterinární správou Státní veterinární správy, řidič nebo průvodce domácího skotu, domácích koňovitých, ovcí, koz, prasat a drůbeže musí být držitelem osvědčení o způsobilosti pro řidiče a průvodce silničních vozidel v souvislosti s přepravou zvířat vydaného na dobu neurčitou Ministerstvem zemědělství České republiky po úspěšném absolvování kurzu zakončeného zkouškou. Každou zásilku zvířat musí doprovázet přepravní doklady. Řidič musí mít k dispozici pomůcky pro první pomoc, včetně pomůcek pro okamžité omráčení a vykrvení zvířete. U typu 1 není pro schválení nutná kontrola dopravního prostředku. Žadatel musí předložit výpis z rejstříku trestů. Pro získání povolení typu 2 musí dopravní prostředek vyhovovat požadavkům nařízení 1/2005, co se týče plochy a zařízení, dopravní prostředek musí být schválen. Žadatel o povolení přepravce Typ 2 musí navíc předložit plán pro mimořádné situace (výskyt nákazy, dopravní nehoda atd.) a postupy, jaké budou použity pro sledování a zaznamenávání pohybu silničních vozidel a navázání spojení s řidičem kdykoli během cesty. Povolení přepravce je vydáváno na 5 let. Ve svých přílohách nařízení 1/2005 určuje, jaká zvířata jsou ne/způsobilá k přepravě (nezpůsobilá jsou zvířata, u kterých uplynulo přes 90% gravidity, novorozená zvířata s nezhojeným pupkem, selata mladší tří týdnů a telata mladší deseti dnů atd.). Dále jsou stanoveny požadavky na dopravní prostředky, postupy při přepravě, intervaly napájení a krmení, délka trvání cesty a doba odpočinku (např. prasata lze přepravovat nejvýše 24 hodin a po celou dobu musí mít přístup k vodě, následně jim musí být poskytnut odpočinek, musí být vyložena, napojena a nakrmena a po 24 hodinách mohou pokračovat v přepravě). Pro dlouhotrvající cesty (nad 8 hodin) domácích koňovitých, domácího skotu, ovcí, koz a prasat jsou stanovena doplňková ustanovení. V kapitole VII přílohy 1 jsou stanoveny minimální vymezené prostory pro zvířata.

V národní legislativě se ochranou zvířat při přepravě zabývá část třetí zákona č. 246/1992 Sb., § 8a až § 8g. Při vnitrostátní přepravě HZ na porážku nesmí přeprava na jatky trvat déle než 8 hodin, tedy nelze přepravovat prasata na porážku z Ostravy do Aše, pokud tato cesta potrvá déle než 8 hodin, ale lze přepravovat prasata z České republiky na jatka do zahraničí déle než 8 hodin. Zákon č. 246/1992 Sb. se zabývá nekomerční přepravou, udává obecné podmínky pro přepravu zvířat, jaká zvířata jsou k přepravě způsobilá, jaké dopravní prostředky a postupy mohou být používány. Požadavky se v podstatě shodují s požadavky pro komerční přepravu vyplývající z nařízení 1/2005. Zákon č. 246/1992 Sb. odkazuje na prováděcí vyhlášku č. 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě v platném znění (dále jen „vyhláška č. 4/2009 Sb.“). Tato vyhláška pouze stanovuje velikost prostor pro přepravu zvířat, která se neuskutečňuje v souvislosti s hospodářskou činností, a pro přepravu hospodářských zvířat do vzdálenosti nejvýše 50 km nebo v rámci hospodářství.

Ochranou zvířat při usmrcování se zabývá Nařízení Rady (ES) č. 1099/2009 ze dne 24. září 2009 o ochraně zvířat při usmrcování v platném znění (dále jen „nařízení 1099/2009“). Nařízení je velmi komplikované, uvádí povinnosti na omračování zvířat a výjimky, nutnost vytvoření standardních operačních postupů (postup, jak jsou na jatkách jednotlivé druhy a kategorie zvířat omračovány a usmrcovány), školení a osvědčení pracovníků, údržbu omračovacích a znehybňovacích zařízení atd. Nařízení 1099/2009 uvádí obecné požadavky na usmrcování a související úkony, metody omračování, kontroly omráčení, standardní operační postupy, požadavky na úroveň způsobilosti a osvědčení o způsobilosti atd. Také jsou uvedeny doplňkové požadavky na jatky týkající se jejich uspořádání, konstrukce a vybavení, úkonů souvisejících s manipulací se zvířaty a jejich znehybňováním atd. V národní legislativě se ochranou zvířat při usmrcování zabývá část druhá zákona č. 246/1992 Sb., § 5a až § 5i. Jsou zde stanoveny požadavky na odbornou způsobilost na úseku ochrany zvířat při porážení, kdy porážku mohou provádět pouze středoškolsky vyučení řezníci, lidé se středním vzděláním s maturitou v oboru technologie potravin nebo veterinářství, případně absolventi vyššího odborného vzdělání v oboru veterinářství, nebo absolventi vysokých škol se studijními

programy v oblasti veterinárního lékařství a hygieny nebo v oblasti zemědělství se zaměřením na veterinární oblast. Provozovatel podniku je povinen vést a uchovávat záznamy o vzdělání svých pracovníků. Nemocná, vyčerpaná a zraněná zvířata musí být, pokud je jejich přežívání spojeno s utrpením, poražena nebo utracena na místě, kde k tomuto došlo. Pokud veterinární lékař zhodnotí, že nemocné, vyčerpané nebo zraněné zvíře může být přepravováno na jatky, musí chovatel zajistit, že jatka zvíře přijmou a budou to nejbližší jatky (max. vzdálenost 100 km). Zákon stanovuje i požadavky na uspořádání, konstrukci a vybavení jatek, jednoduše lze říct, že prostory a zařízení musí být pro zvířata bezpečná a musí být chráněna před nepříznivými vlivy počasí.

Zákon č. 246/1992 Sb. umožňuje provádění porážek zvířat pro potřeby církví a náboženských společností, jejichž náboženské obřady stanoví zvláštní metody porážky zvířat (např. halal a košer maso). Tyto porážky lze provádět jen na schválených jatkách, jejichž provozovatel souhlasil, rozhodnutí uděluje ministerstvo zemědělství nejdéle na 1 rok a o jeho vydání informuje žadatele, krajskou veterinární správu Státní veterinární správy, Ústřední veterinární správu Státní veterinární správy a provozovatele podniku.

Králíci, zajíci a drůbež nesmějí být během domácí porážky a souvisejících úkonů vystaveni nepřiměřené bolesti a utrpení. Králíky, zajíce i drůbež lze před omráčením zavěsit pouze, pokud budou v okamžiku omráčení v takovém fyzickém stavu, aby mohlo být omráčení provedeno účinným a rychlým způsobem. Při usmrcování drůbeže při domácí porážce může být odřata hlava bez předchozího omráčení za účelem vykrevení. Ryby smí být usmrceny vykrevním pouze po omráčení se ztrátou citlivosti a vnímání po celou dobu vykrevování. Jatečné zpracování ryb před jejich vykrevním je zakázáno. Při prodeji jsou ryby vykrevny po omráčení silným úderem tupým předmětem do hlavy na temeno hlavy a přetětím žaberních oblouků nebo přetětím míchy a cév řezem bezprostředně za hlavou. Při průmyslovém zpracování ryb lze udělit výjimku, pokud technologie umožňuje zpracování ryb ihned po jejich porážce, zároveň lze ryby při průmyslovém zpracování omračovat střídavým elektrickým proudem o napětí 230 V, oxidem uhličitým, jiným plynem nebo směsí plynů schválených dle nařízení 1099/2009.

Zákon uvádí odkaz na prováděcí vyhlášku č. 418/2012 Sb., o ochraně zvířat při usmrcování v platném znění (dále jen „vyhláška č. 418/2012 Sb.“). Tato vyhláška uvádí popis a nákres stanovených míst na hlavě vybraných druhů zvířat pro vedení omračovacího úderu a umístění mechanického omračovacího nástroje a hustotu osádky v kádích s rybami, nejnižší množství kyslíku ve vodě a teplotu vody, vzor žádosti o udělení povolení k porážce pro potřeby církví nebo náboženských společností.

Zdroje:

Nařízení Rady (ES) č. 1/2005 ze dne 22. prosince 2004 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností a o změně směrnic 64/6432/EHS a 93/119/ES a nařízení (ES) č. 1255/97, v platném znění. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [vid. 12. 9. 2019]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

Nařízení Rady (ES) č. 1099/2009 ze dne 24. září 2009 o ochraně zvířat při usmrcování, ve znění pozdějších předpisů. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [vid. 12. 9. 2019]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

Vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat v platném znění. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 10. 9. 2019].

Vyhláška č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat v platném znění. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 10. 9. 2019].

Vyhláška č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči v platném znění. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 10. 9. 2019].

Vyhlášku č. 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě v platném znění. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 12. 9. 2019].

- Vyhláška č. 114/2010 Sb., o ochraně handicapovaných zvířat při chovu v platném znění. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 10. 9. 2019].
- Vyhlášku č. 418/2012 Sb., o ochraně zvířat při usmrcování v platném znění. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 12. 9. 2019].
- Vyhláška č. 419/2012 Sb., o ochraně pokusných zvířat v platném znění. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 10. 9. 2019].
- Vyhláška č. 143/2012 Z. z., o chove nebezpečných živočichov [online]. [vid 11. 9. 2019].
Dostupné z: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2012-143>.
- Vyhláška č. 21/2013 Sb., o stanovení podmínek při chov psů a koček v platném znění. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 12. 9. 2019].
- Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 10. 9. 2019].
- Zákon č. 166/1999 Sb. o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon) ve znění pozdějších předpisů. In: [ASPI právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 10. 9. 2019].